

Adresse Fossveien 24
0551 Oslo
Norge

Telefon (+47) 22 99 55 00

Post Postboks 6853
St. Olavs plass
N-0130

Faktura Postboks 386
Alnabru
0614 Oslo

Org.no. 977027233
Giro 8276 0100265

KHIODA
Kunsthøgskolen i Oslo,
Digitalt Arkiv

www.khioda.no
khioda@khio.no

Kaya Gaarder
UNTITLED(READMISSION#1-)
OG UMULIGHETEN AV ET *TREDJE* STED
ETTER LESNING AV MAURICE BLANCHOT

MFA
Kunstakademiet 2012

Publikasjoner som arkiveres/publiseres i KHIODA reguleres av Lov om opphavsrett til åndsverk.

Opphavsmannen beholder opphavsretten til materialet i KHIODA, men gir brukerne tillatelse til å sitere fra verket, samt viderefremme det til andre, i henhold til åndsverkslovens regler. En forutsetning er at navn på utgiver og opphavsmann angis.

Kommersiell bruk av verket er ikke tillatt uten etter skriftlig avtale med opphavsmannen.

MA TESE
KAYA GAARDER
2012

**UNTITLED(READMISSION#1-)
OG UMULIGHETEN AV ET *TREDJE* STED
ETTER LESNING AV MAURICE BLANCHOT**

INTRODUKSJON

"Poetry endows our stay with authenticity. We stay authentically only where poetry takes place and gives place." (Stéphane Mallarmé)

Maurice Blanchot (1907-2003) var filosof mer enn teoretiker fordi han baserte sitt arbeid på det paradoksale og fenomenologiske i litteraturen. Han var en selvstendig skikkelse mer enn del av en bevegelse eller retning, og har konsekvent unngått offentligheten. Han skriver om en litteratur som vender seg bort ifra verden til en utenforhet (et "Annet"/ikke-sted), der den kan være "anti-humanistisk"; imot idéen om at mennesket naturlig skal gjenkjenne seg i sine verker. Maurice Blanchot skriver om stillheten av det skrevne ord. Og i alle hans tekster om litteratur mener jeg å finne en relevans til problematikk jeg selv går igjennom. Hans innfallsvinkler berører meg. For å utforske hvordan sidestiller jeg det skriftlige med kunst, litterært med verk og poesi med installasjon. Jeg har tatt meg den frihet å danne en rekke undertitler som segmenterer min lesning av Blanchot i et forsøk på å skape og skrive om fenomenet et "tredje sted".

"To look at the night beaten to death, to let it be enough for us." (*The power and the Glory, The Book to Come*)

UNTITLED(READMISSION#1-)

Untitled ("Readmission#1-") er et prosjekt jeg har arbeidet med i to år og er fremdeles i prosess. Prosjektarbeidets formale omfang har variert, men installasjonen er gjennomgangsform og følgende to verk kan nevnes: Untitled ("Readmission#1") består av tekst på papir i ramme liggende på gulvet (120x88), på glassflaten ligger en tegning og på tegningen ligger en mindre mengde døde borrar. Untitled ("Readmission#2") er en enorm mengde døde tistelhoder sammenfiltret til en større flate. Verket er en konsekvens av et ønske om å legge materialtilstandens rammer i press og komprimere materialets essens til en kompromissløs abstraksjon. Jeg former en fysisk avvisende og uregjerlig tilstand ut av en fysisk tilgjengelighet.

Jeg driver primært etter materialer med minst maskinell, nummerert eller teknologisk historie som utgangspunkt. Men jeg kan kontrært falle for objekter som er disse ordene med en styrke som gjør dem tilnærmet usynlige. Og masseproduserte trenger ikke sine like for å være usynlige eller definere tilstedeværelse uten fremtredelse. Det er bare å dra stjernene ned fra deres opphøyde og vilkårlige fastlåsthet. De er masseproduserte. De er for nære og stinker og er hvite, ikke gule som på papiret.

Papiret er min sjanse til å tegne noe ut av meg. Jeg må tegne meg igjennom formale tilstander til et sted der formaliteter er obskure og fremmede. Og likeledes skriver jeg; fra en tentativ impulsivitet og mot noe annet. Etter en tid distanse returnerer jeg til teksten i en annen tilstand av umiddelbarhet. Teksten tar form ved slettelse, temposkifte og fonetiske, formale og figurative prøvelser. En form for opprinnelighet beholdes alltid som en lesbar kjerne i sin egen abstraksjon. Det er viktig for meg å overveie i hvilken grad tekst som mengde og materiale kan forholde seg til menneskelig fysikk, og om et fysisk møte med tekst overhodet er mulig. For å utforske dette har jeg tidligere sidestilt de ulike arbeidsmetodene i form av installasjon. Her har tekst trått frem i stort format. Bokstavene er tegnet til uttrykket nærmer seg maskinelt, men med varierende grad av fullførelse. Dette har vært en måte å fullende skriveprosessen; uttværet og med et fokus på hver nyanse. Teksten har også variert lesbarhet og virket vekslende i mellom figurativ/abstrakt tegning og papiret som objekt.

For å fordre en videre prosess lar jeg nå ordene bli førende ved å utvide betydningen "å skrive" til å dekke en kunstnerisk prosess og utarbeidelse. Det holder ikke at poesien blir tekst og et objekt i en installasjon. Poesien skal føre an som sats, men transformeres, miste ansikt, men beholde uttrykk. Og til slutt forsvinne i verket. De skrevne ordene er da den første impulsen, setter anslaget og blir en standard for resten av arbeidet å agere etter. Teksten peker på stedet, nedenifra og opp, og går fra å håndteres til å bli uhåndterlig fysikk. Fra at poesien skaper litterært rom for fraværende nærvær, gjør et fysisk rom basert på poesien fraværet nærværende.

Uttalt

"Indiscretion with regard to the unsayable." (Emmanuel Levinas)

Det skrevne og det uttalte ord er uløselig knyttet sammen. I følge Blanchot er uttalte ord negasjon eller fravær av tingen og gir rom til idéen og flyktighetens nærvær. Det er uten hemmelighet at uttalte ord fremkaller objekter og er i avhengighetsforhold med vår forestillingsevne. Mennesket sier ting, sier noe om ting, og gjør det ved en distanse imellom seg, og imellom sin fysikk i form av det uttalte ord og hva ordet tilsier. Talen forstørrer rommet, og kan derfor forvirre mennesket idet det snakker. Men fraværet av tinglighet tar også plass.

Å snakke er å ekskludere fysisk nærhet samt å overdøve synet og hørselen. Kommunikasjon tuftet på uttalte ord, f. eks en samtale, skjer på grunnlag av en uttalt idé om enighet, kompromisser, bekreftelse på forskudd, navngivning, relasjonell byttehandel, hemmeligheter og koder. Følgelig søker talen lyden av autensitet, ærlighet og noe annet enn det som flyter på frykten for å høre et fremmed "Jeg". Uttalte ord blir generelle og nøytrale i sine desperate forsøk på å formulere lidenskapen bak det usagte. Den generelle samtalen blir en tilstand der ingenting kommer til uttrykk annet enn innbildt evne til å ende historier. Blanchot argumenterer for at kun det uttalte (grove) ord kan være direkte. Og han motsier all rigid formulering som knyttet til menneskelig forplantning.

Q: Hvordan reagerte du på det han sa?

Dommer: Han sa det han sa.

Mummel

"The deepest part of man is not silent, but most often mute" (*The Death of the last Writer, The Book to Come*)

I den generelle samtale er alle ord navn, og de er alle mumlet. Repetitiv tale, f.eks sladder, er den gemenske humanismens murring. Og på motsatt side er lamentasjonen. Hvis vi går tilbake til menneskets første lyd av kommunikasjon hører vi denne; kroppen i opprør. Det er en grov og naken lyd av menneket uten ord og navn. Det er stillheten av kroppens mangel på rom og kjøttets mangel på resonans som igjen og igjen blir til en støyende, oppløsende, urokkelig, ren fysisk ytring. Alt sies samtidig uten å skape forvirring. Hemmelig språk forstummes ved å skrike det til det stilner og mennesket uttrykker sine følelser i lyd uten ord. Ødeleggelse er en stum lyd av opprør. Et stumt menneske kan lage lyd.

"Destroy, she said."

Skrevet

"Poetry is the absence of a voice to cry out." (Antonin Artaud)

Det uttalte ord er negasjon av objektet, fraværet av tinglighet og idéens tilstedeværelse. Det *skrevne* ord er negasjon av både objektet og idéen, og fravær av både tinglighet og flyktighet. Det gir rom til ordets tilstedeværelse (ordet festet), men negerer med det samme seg selv til fraværets nærvær. Dette fravær kommer ifra rommet imellom det uttalte ordet og ordets negasjon, og utgjør en distanse i tid. Distansen defineres av en bevegelse imellom den fysiske erfaringen mennesket skriver ut av seg, koblet sammen med en tidligere erfaring. I dette tidløse tomrommet befinner verket seg. Det er et autonomt, lovløst sted som unnlater seg verdens etiske vurderinger og krav om bevis. Og fordi det bryter med sine egne lover er det skrevne ord overskridelse. Dets natur er å egenrådlig snu seg vekk, mot seg selv og sin essens, ransake og robbe seg selv for innhold og så implodere til skallet og en fattig versjon av seg selv. Slik ikke-iverksettelse og ubrukelighet kan være kraft mot verdens hang til å fikserer de fiksjonelle meningsgestalter som fører dagens handel. Å skrive krever mer enn hva noen autoritet kan kreve. Lov er fiksjon, og veien fra fiksjon til virkelighet er tidløs. Ingen kan stadfeste tiden av utførelse. Det er et tomrom.

Skrevne ord overdøver både hørsel, syn og tale. De er løsrevet fra den generelle samtalens falske forsikringer og annet pseudohåp om universell stillhet. Å skrive er en fysisk handling mot en fullendt stillhet og krever et brudd med all empirisk erfaring for å komme til den første impulsen av kommunikasjon og gjenskape denne reelt. Dette er umulig, men det er likefullt en sjanse til å være sin vidde (slik ett menneske viser ett liv) nettopp fordi

uttrykksvesenet er knyttet til tvetydighet og forstillelse, illegitimitet, feilbarlighet, det obskure og konstruerte. Ordet "destruere" er like sterilt som det er begjærlig, like voldelig som det er fjernt fra alle aggressive maktformer. I Blanchots vektleggelse av det skrevne ord ligger et utelukkende ansvar. Skiften blir umuligheten av ansvarsfraskrivelse nettopp fordi det ikke har definerte konsekvenser. Og hver poet gjør det skrevne ord til sitt problem.

The word freedom is not yet free enough.." (The Book to Come. *There should be no question of ending well.*)

Gjentatt

"Everything happens by a shortcut, hypothetically; we avoid narrative..." (Stéphane Mallarmè)

Det skrevne ordet Blanchot skriver for er et fragment. Det kommer ifra mellomværen og kan derfor aldri være helt, og trenger heller aldri insinuere en helhet. I flertall er de ingen tilfeldigheter, men en sammenfallende mengde nyanser som kan opplyse hvert ords gravitasjon. Ordene er hakk i et spor, avkuttet fingre som peker på hånden, bilder av filmen som faller ut under fremvisningen i avgjørende øyeblikk. Opprørske, defekte og mektige. Fragmentert som en vindharpe; bare lyder ingen musikk. Og uten helhet, - ingen avslutning, ingen reduksjon til scener, til et show, til serier årstider delt i episoder som ender i et nummer. Fordi det ikke fins noe narrativ, fins heller ingen mangel av det.

"I irritate people because I always repeat the same thing." (Lev Chestov)

Feilet

"Now you are lost! Should I stop then? No, if you stop you are lost." (The Infinite Conversation)

Det uttalte ordet forsøker å fange navnet, og det skrevne ordet forsøker å gjenfange nærværets handling. Ettersom dette er umulig vil ordet, uttalt eller skrevet, feile og forbli en tillitløs utholdenhet og hig etter respons. Dette er risikabelt. En kunstnerisk metode kan virke feilet hvis den på vei mot det store ukjente bøyer av og forledes av det enigmatiske ved å være abstrahert. Kommunikasjonen står åpen og forfølgende. Men det er noe annet. Du somler. Du mister deg selv på veien for å kjenne tapet på gangen. Og å vende om er galt og absurd fordi det er naturstridig. Likevel er det tankenes desperate lengsel å se seg tilbake. Men å gå baklengs er ingen feiltrinn. Det er nektelse av forledelse ved å sette og slette sine spor i én og samme aksjon.

Refusere

"Go and try to make those who have already understood everything admit that something new has taken place." (Dionys Mascolo)

refuse
nektelse motsettelse
refusere
avfall spill søppel feilvare

Skrevne ord kan bryte opp totaliteten av førende konsepter for historieskriving, fortelling og dannelsen. Å skrive kan refusere ordenes implisitte krav samt skrivemodus basert på en begripelighet og etterspørsel av effektivitet og spesialisering. Nektelse er natur; jeg nekter fordi det er min innerste egeninteresse, dessuten beveger det sannheten. Men det må foregå i hvert ledd, på hvert nivå. Det innebærer annullering av alle andre versjoner og muligheten av versjoner. Blanchot foreskriver nektelse mot diskurser av komfortable innrettelser, etablerte sannheter, uttrykk for visdom, aspirasjon og annet arbeid basert på fremtidsvisjoner om en åpen og konkret kommunikasjon. Å nekte kan motvirke den generelles frykt for aleatorikk (fenomen, forløp basert på tilfeldigheter) og obskuritet (lysskyhet).

Romme

Dette rommet mellom det uttalte ord og dets negasjon kan sammenlignes med rom mellom verket og ordene. Det er et søk etter et sted å rearrangere ressursene og det er et søk etter nødvendigheter. Språket er både fri og fanget i rommet der det aldri blir lydsatt og aldri hørt. Paradokset er at to hendelser, i hvert sitt tidsrom, har tilhørighet og resonerer med hverandre. Distansen dem imellom er først og fremst i form av tid og det rommet de nå opptre i sammen, er opplevelsen av tid, opplevelsen av at erfaring er en original struktur av tid. Bevegelsen i dette rommet er forflyttelse i tid og en imaginær simultanitet. Kunsten jakter etter plass til forskjellige temporære ekstaser å finne sted side om side. Byttet er dette rommet materialisert til et kunstig rom for naturlig glemsel.

Ingenting

Ved det skrevne ordet degraderer jeg til glemselen der ordets innhold kan være. Og fins det ikke der, er bare glemselen igjen. Ordet følger, trår og sletter steg for steg, for hvert ord er en retur og et blikk tilbake til glemselen for å fylle den med ny mening. Det skrevne ord taper og forsvinner et øyeblikk. Jeg er tapt, tom og i bevegelse for å kjenne det fysiske stedet av ingenting. Jeg får teften av forlatelse og nærmer meg fraværets forsvinningspunkt, absentsjonens essens. Fysisk forflyttelse er alltid et sjansespill. Jeg beveger deg etter noe som ikke fins før jeg er der, og slik er fremtiden et negativ. Jeg nærmer meg spørsmålet somlende, og somlingen suspender svaret og fjerner behovet. Ordene dør, søte og uskyldige, i det kunstige rommet jeg bygger i forberedende, avventende og etterlengt glemsel. På denne måten ødelegger jeg tomheten ved å vise den frem, før jeg vet ordet av at "tilintetgjørelse" (destruksjon) er ingenting all vår kunnskap kan erstatte.

"And I have told you: No works, no language, no speech, no mind, nothing. Nothing except a subtle Nerve-Scale." (Antonin Artaud)

Fysikk

"What I possess through fiction, I possess only on condition of being it, and the being by which I approach it is what diverts me of myself and any being, just as I make language no longer what speaks, but what is." (*The Search for Point Zero, The Book to Come*)

Den *tredje* negasjonen er ingen Blanchot skiver om, men den kan likevel foreslås som en eksperimentell utvidelse av en vei til verket. Dette innebærer å la kunsten bli en følge av det skrevne ord, gjøre fysisk virkelighet ut av negasjonen samt å kle opprøret. Materialene må overføre ordene og ordene overfører den fysiske mumlingen eller skriket. Fragmentene bygger rom, feiler som sted og fikserer bevegelse i tid til anti-kommunikativ væren og fysisk autensitet. Den tredje negasjonen er en annen fysisk intim erfaring av noe utenfor forståelse, enighet og lover. Den utskjærer en stille skjokkartet erkjennelse av noe grenseløst og formløst, noe verdifult, lett og forlatelig. Hvis det skrevne ord er et forsvinningsnummer, så er det fysiske rom en forvisning.

"Surgically removing poetry from himself alive." (Arthur Rimbaud)

Stedet

"Technology is dangerous, but less dangerous is the genius of Place." (Emmanuel Levinas)

Tid er virkelighet og kunst er *stedet*- det fysiske å gå videre ifra. Verket erfares et fysisk reelt sted. Her fins "lyden" av det, og materialene og formene fyller tomrom ordene okkuperer. Det fysiske stedet viser seg ved et øyeblikks vielse til et utopisk ikke-sted. Det fenomenologiske "andre" stedet viser seg å være et hudløst rom ute, et oppgjør med innside eller hjemmets destruksjon. Det er et *ikke*, slik skogen ikke er grenet. Ingenting skjer, bare stedet.

Hvis en natt har sin negasjon i en annen, fins en retur til en annen *tredje*.

Litteraturliste

Blanchot, Maurice:

"The Infinite Conversation", ISBN 978-0-8166-1970-2.

"Political Writings 1953-1993", ISBN-13: 978-0-8232-2998-7.

"Friendship", ISBN 0-8047-2759-7.

"The Book to Come", ISBN 0-8047-4224-3.

Espen Haakestad og Ole Fjereide: "Maurice Blnchot- En introduksjon." Bøygen 1-2/2002.

www.studiocleo.com: "The Negative Eschatology of Maurice Blanchot".